

ХУРААНГУЙ ДҮГНЭЛТ

Эдийн засгийн өсөлтийн хурд өмнөх оны мөн үеийн орчимд хадгалагдлаа. ДНБ нэрлэсэн дүнгээр 60.1 их наяд төгрөгт хүрч 8.5 хувиар, бодит дүнгээр 24.3 их наяд төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 5.9 хувиар өсөв. Хөдөө аж ахуй, барилга, боловсруулах үйлдвэрлэлийн өсөлт улирал дамнан хадгалагдаж, уул уурхайн салбар сэргэсэн нь эдийн засгийн өсөлтийг тэтгэсэн бол тээвэр, худалдааны салбар эдийн засгийн өсөлтийн эрчмийг сулрууллаа.

Уул уурхайн салбар өмнөх улирлуудаас огцом өсөж III дугаар улиралд 8.2 хувьд хүрснээр эдийн засгийн өсөлтийн 1.1 хувийг бүрдүүллээ. Өсөлтийг зэс, төмөр, жонш, цайрын баяжмал үйлдвэрлэл голлон дэмжсэн бол алт, нүүрс, газрын тосны үйлдвэрлэл хязгаарлалаа. Хаваржилт тогтуун байж, мал төллөлт, бойжилт хэвийн үргэлжилсний дүнд оны эхний гурван улиралд мал аж ахуйн үйл ажиллагаа сэргэн, хөдөө аж ахуйн салбар 33.8 хувиар өсөж, эдийн засгийн өсөлтийг 3.4 нэгж хувиар дэмжив. Мөн Улаанбаатар хотын орон сууц, эмнэлэг, сургууль, цэцэрлэгийн барилга, байгууламж болон Багахангай-Хөшигийн хөндий чиглэлийн төмөр замын бүтээн байгуулалтын ажлын голлох нөлөөгөөр барилгын салбар оны эхний гурван улиралд 22.2 хувиар өслөө. Түүнчлэн барилга угсралт, их засварын ажлын өсөлтийг дагасан төмөрлөг бус эрдэс бодисоор хийсэн үйлдвэрлэл, хөдөө аж ахуйн өсөлтийг дагасан хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл нэмэгдсэнээр боловсруулах салбар сэргэж, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжив.

Харин тээврийн салбар, тэр дундаа авто замаар тээвэрлэх нүүрс тээврийн орлого буурсны голлох нөлөө үргэлжилсээр тээврийн салбар 6.1 хувиар агшиж, эдийн засгийн өсөлтийг хязгаарлалаа. Экспортын нүүрс тээврийн зай багассан нь авто тээврийн салбарын шатахуун зарцуулалтыг бууруулсан, мөн автомашины импортын худалдаа багассан зэргээс үүдэн бөөний болон жижиглэн худалдааны салбарын шатахууны борлуулалт буурснаар гуравдугаар улиралд 5.1 хувиар агшлаа.

Эрэлт талаас эдийн засгийн өсөлтийг хөрөнгө оруулалт, өрхийн хэрэглээний тэлэлт дэмжсэн бол экспортын бууралт өсөлтийг саарууллаа. Ажиллагчид нэмэгдэж, ажилгүй иргэдийн тоо буурснаар хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин өмнөх оны мөн үеэс 0.5 нэгж хувиар өсөж, 59.1 хувьд хүрч нэмэгдсэнээр өрхийн нэрлэсэн орлого өсөхөд нөлөөлж, өрхийн хэрэглээг дэмжив. Харин үнийн өсөлтийн нөлөөгөөр өрхийн бодит орлогын өсөлт удааширлаа. Хөрөнгийн хуримтлалын өсөлтөд малын зүй бус хорогдол өмнөх оны мөн үеэс буурч биологийн өсөж үрждэг хөрөнгийн нөөц 1.1 их наяд төгрөгөөр нэмэгдсэн нь голлон нөлөөлөв. Мөн орон сууц болон бусад барилга байгууламжийн нөөц өссөн нь хөрөнгийн хуримтлалыг дэмжлээ. Бараа, үйлчилгээний импорт сүүлийн 2 жил тасралтгүй 20 гаруй хувиар бодитоор нэмэгдэж байсан нь 1.5 хувь болж буурсан, мөн бараа, үйлчилгээний экспорт 4.5 хувиар буурсан нь эдийн засгийн өсөлтийг саарууллаа.

Импортын өсөлт саарсан ч экспорт буурснаар урсгал дансны алдагдал тэллээ. Импорт 2025 оны эхний 3 улиралд өмнөх оны мөн үеэс 0.9 хувиар буурсан бөгөөд тэр дундаа эдийн засаг, үйлдвэрлэлийг дэмждэг аж үйлдвэрийн орцын болон хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүнүүдийн импорт буурсан байна. Харин экспортын орлого өмнөх оны мөн үеэс 16 хувь буураад байна. БНХАУ-ын коксжих нүүрсний олборлолт нэмэгдсэнээс гадна гангийн томоохон үйлдвэрүүд коксжих нүүрсний эрэлт буурсан нь манай улсын нүүрсний экспортын хэмжээнд сөргөөр нөлөөллөө. Мөн гадаад орчны тодорхойгүй байдал нэмэгдэж, дэлхийн зах зээл дээр нүүрсний үнэ буурснаар экспортын орлого бууралтад голлох нөлөөг үзүүлэв. Бараа, үйлчилгээний импорт агшиж, цалингийн төлбөр, хөрөнгийн өгөөж, ногдол ашиг зэрэг анхдагч орлогын дансны алдагдал өмнөх оны мөн үеэс буурсан ч барааны экспорт буурснаар урсгал дансны алдагдал 1.7 тэрбум ам.долларт хүрч, тэнцэл 450 сая ам.долларын алдагдалтай гарлаа.

Төсвийн орлого төвлөрүүлэлт нүүрсний үнэ болон экспортын орлого буурсны улмаас саарлаа. Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлого нүүрсний үнийн бууралттай холбоотой уул уурхайн салбараас төсөвт төвлөрөх орлого саарч, 2025 оны 3 дугаар улиралд 20.7 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 0.7 их наяд төгрөг буюу 3.1 хувиар буурсан байна. Төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогыг 21.9 их наяд төгрөг төвлөрөхөөр төлөвлөсөн хэдий ч тус төлөвлөгөөнөөс 1.2 их наяд төгрөг буюу 5.6 хувиар доогуур гүйцэтгэлтэй гарсан байна. Улмаар нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл 1.3 их наяд төгрөгийн алдагдалтай гарлаа. Нөгөө талаас төсвийн нийт зарлага 22.1 их наяд төгрөгт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 11.2 хувиар тэлэхэд урсгал зарлагын өсөлт, тэр дундаа төрийн албан хаагчдын цалин, нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлсэн нь голлон нөлөөлсөн байна.

Инфляц 2025 оны 3 дугаар улирлын эцэст 9.0 хувь болж эрчимжлээ. Инфляц сүүлийн улирал эрчимжихэд хүнсний үнийн өсөлт голлон нөлөөлсөн байна. Эрэлтийн шалтгаантай инфляц алгуур саарах хандлагатай байсан ч нийлүүлэлтийн гаралтай инфляц мах, хүнсний ногоо зэрэг хүнсний бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтөөс шалтгаалан өсөв. Харин хүнсний бус бараа, үйлчилгээний инфляц алгуур буурах хандлагатай байна. Төв банкнаас мөнгөний бодлогын хүүг 2025 оны 3 дугаар улирлын туршид 12 хувьд хадгалав.

Зээлийн өсөлт алгуур саарч байна. Арилжааны банкнуудын зээлийн жилийн өсөлт 2025 оны 3 дугаар улиралд 22.1 хувьд хүрч үргэлжлэн саарсан байна. Шинээр олгосон зээлийн хувьд бизнесийн зээл давамгайлж байгаа бол хэрэглээний зээлийн өсөлт буурсан байна. Мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлт өмнөх улирлаас эрчимжиж 5.6 хувьд хүрлээ. Тодруулбал, дотоодын зээл мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлтийг голлон бүрдүүлэв. Түүнчлэн, банкны салбарын чанаргүй зээлийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 12 хувиар өссөн байна. Нийт хадгаламжийн өсөлт 2025 оны 3 дугаар улиралд 14.7 хувьд хүрсний дийлэнх хэсгийг иргэдийн төгрөгийн хадгаламж бүрдүүллээ.